

ESIOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEIDEN MUKAISET MUUTOKSET 2010

1	ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET.....	2
1.1	Tehtävä	2
2	ESIOPETUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	2
2.1	Esiopetuksen järjestäminen	2
4	KASVUN JA OPPIMISEN TUKI ESIOPETUKSESSA.....	3
4.1	Esiopetuksen yleinen tuki	4
4.2	Esiopetuksen tehostettu tuki.....	6
4.3	Esiopetuksen erityinen tuki	8
4.4	Kasvun ja oppimisen tuki paikallisessa opetussuunnitelmassa.....	9
4.5	Yksilölliset suunnitelmat esiopetuksessa.....	10
4.5.1	Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma	10
4.5.2	Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma	11
5	KASVUN JA OPPIMISEN TUKIMUODOT ESIOPETUKSESSA.....	12
5.1	Esiopetuksen opetusjärjestelyihin liittyvä tuki.....	12
5.1.1	Erityisopetus	12
5.1.2	Pidennetty oppivelvollisuus.....	12
5.2	Esiopetuksen muu tuki	13
5.2.1	Yhteistyö kodin kanssa	13
5.2.2	Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestäminen	15
5.3	Esiopetuksen oppilashuolto ja turvallisuuden edistäminen.....	16
5.3.1	Oppilashuolto.....	16
5.3.2	Turvallisuuden edistäminen	21
5.3.3	Henkilötietojen käsittely, salassapito ja tietojen luovuttaminen.....	21
5.3.4	Oppilashuollon ja turvallisuuden edistäminen paikallisessa opetussuunnitelmassa	22
5.3.4.1	Perehdyttäminen.....	22
5.3.4.2	Päivittäminen, toteutumisen seuranta ja arviointi.....	23
7	ARVIOINTI.....	23
	LIITTEET	26

1 ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET

1.1 Tehtävä

Esiopetus rakentuu yhteiskunnan perusarvojen pohjalle. Nämä ilmenevät kansallisesta lainsäädännöstä ja kansainvälisistä julistuksista, suosituksista ja sopimuksista, joilla vaalitaan ihmisoikeuksia. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa asettaa eriarvoiseen asemaan mihinkään henkilöön liittyvän asian perusteella sekä suomen sitoutuminen kansainvälisiin sopimuksiin, julistuksiin ja ohjelmiin edellyttää yhteisen opetuksen järjestämistä niin, että kaikkien lasten kasvu ja oppiminen voidaan turvata mahdollisimman hyvin.

Esiopetuksen tehtävänä on tarjota kaikille kunnassa asuville esiopetusikäisille lapsille mahdollisuus toimintaan, joka edistää lapsen suotuisia kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Esiopetuksessa tuetaan ja seurataan lapsen kokonaisvaltaista kehitystä sekä ennaltaehkäistään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Hattulan esiopetuksen järjestämisessä otetaan huomioon sekä varhaiskasvatuksen että perusopetuksen asettamat tavoitteet ja sisällöt. Esiopetus on perusopetuslain mukaista toimintaa ja sitä toteutetaan varhaiskasvatussuunnitelman rinnalla. Esiopetuksessa varhaiskasvatuksen orientaatiot muuttuvat sisältöalueiksi ja koulussa oppiaineiksi.

2 ESIOPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

2.1 Esiopetuksen järjestäminen

Kunnalla on velvollisuus järjestää perusopetuslain mukaista maksutonta esiopetusta. Esiopetus alkaa vuotta ennen perusopetuksen alkamista ja sen laajuus on vähintään 700 tuntia. Esiopetuspäivät määritellään kunnan linjausten mukaisesti syksyisin. Hattulassa pyritään järjestämään esiopetusta kaikissa päiväkodeissa. Esiopetukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Tarvittaessa opetusta ostetaan ostopalveluna.

Hattulan kunnan esiopetussuunnitelman pohjana ovat valtakunnallisen esiopetussuunnitelman perusteet. Hattulassa esiopetusryhmän minimikoko on seitsemän lasta ja esiopetusryhmiä koskevat säädökset opettajien pätevyysvaatimuksista.

Esiopetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti niin, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä turvallisessa oppimisympäristössä. Oppilaalla on oikeus myös saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta, maksuton opetuksen osallistumisen edellyttämä oppilashuolto sekä laissa määritellyt opintososiaaliset edut ja palvelut sekä riittävää kasvun ja oppimisen tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Jos esiopetukseen osallistuva lapsi käyttää myös varhaiskasvatuspalveluita, huomioidaan lapsen päivän kokonaisuudessa esiopetuksen lisäksi myös varhaiskasvatuksen tavoitteet.

Esiopetus toteutetaan yhteistyössä lasten, perheiden, esiopetukseen osallistuvan henkilöstön, muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, erityisesti alkuopetuksen, sosiaali- ja terveystoimen sekä muiden lasten kasvua ja kehitystä tukevien toimijoiden kanssa.

4 KASVUN JA OPPIMISEN TUKI ESIOPETUKSESSA

Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Lapsella tulee olla mahdollisuus saada tukea ja ohjausta omaan kasvuun ja kehitykseen esiopetuksen jokaisena päivänä. Työskentelyn ja tuen perustana esiopetuksessa on varhaiskasvatuksen arvot (turvallisuus, leikki, kunnioittaminen, perhe ja ihmisenä kasvaminen), jotka varhaiskasvatus on laatinut yhdessä kotien kanssa. Tuen tarve voi vaihdella tilapäisestä jatkuvaan, vähäisestä vahvempaan tai yhden tukimuodon tarpeesta useamman tukimuodon tarpeeseen. Erityistä huomiota tulee kiinnittää tuen tarpeen arviointiin lapsella, jonka perusopetuksen aloittamista on päätetty siirtää vuotta myöhäisemmäksi. Huoltajat ovat kiinteästi mukana tuen järjestämisen eri vaiheissa.

Esiopetuksen toiminta on leikinomaista, jokaisen lapsen tarpeet ja kiinnostuksen kohteet huomioivaa toiminnallista ryhmä- ja yksilöohjausta. Tavoitteena on edistää lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja ennaltaehkäistä oppimisvaikeuksia. Esiopetuksen toiminnansuunnittelussa otetaan huomioon lapsen ominaiset tavat toimia: leikki, liikkuminen, tutkiminen ja taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen.

Esiopetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon sekä varhaiskasvatuksen että perusopetuksen tavoitteet ja sisällöt. Esiopetuksessa tulee ottaa huomioon erilaiset oppimistyyli- ja oppimisen erilaiset lähtökohdat ja tavat sekä lasten kulttuuritausta. Tuen tarpeen arvioinnissa voidaan hyödyntää lapselle tehtyjen terveystarkastusten ja mahdollisten muiden arviointien tuloksia.

Tuki annetaan lapselle pääsääntöisesti omassa esiopetusryhmässä, tehostetun ja erityisen tuen antaminen mahdollistuu integroiduissa erityisryhmissä.

4.1 Esiopetuksen yleinen tuki

Esiopetuksen alussa esiopetuksen henkilökunta huolehtii lapsiryhmän ryhmäytymisestä, jotta ilmapiiri esiopetuksessa on välittävä ja myönteinen. Lapsi kehittyy vuorovaikutuksessa toisten lasten kanssa sekä vuorovaikutuksessa aikuisten kanssa. Esiopetuksen henkilökunnan tehtävänä on huolehtia siitä, että lapsella on mahdollisuus vuorovaikutteiseen oppimisympäristöön esimerkiksi pienryhmiä muodostamalla. Työntekijät tukevat lasta muodostamaan ja ylläpitämään kaverisuhteita ja toimimaan tasavertaisena ryhmän jäsenenä. Työntekijät huolehtivat siitä, että jokainen lapsi saa onnistumisen kokemuksia, jotta lapselle kehittyy myönteinen minäkuva. Aikuisen esimerkki ja toiminta vaikuttavat siihen, että oppiminen koetaan myönteiseksi ja iloa tuottavaksi asiaksi. Erilaisuuden kunnioittaminen ja suvaitsevaisuus tulee olla keskeisiä arvoja toiminnassa.

Vanhempien ja esiopetuksen henkilöstön havainnot lapsen kasvusta ja kehityksestä ovat esiopetuksen tukitoimien lähtökohtana. Esiopetuksen työntekijät havainnoivat lapsiryhmää ja yksittäistä lasta säännöllisesti. Havainnoinnin ja toiminnansuunnittelun tukena on esiopetuksen havainnointilomake, johon kirjataan lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyviä asioita (liite 1). Esiopetuksen havainnointilomakkeeseen kirjataan myös esiopetuksen arviointien tulokset. Esiopetuksen aloitusvaiheessa laaditaan yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (liite 2). Lapsi osallistuu omalta osaltaan oppimissuunnitelman tekemiseen arvioimalla omia taitojaan Eskarilaisen lomakkeelle (liite 3). Esiopetusvuoden lopulla käydään arviointi- ja palautekeskustelu huoltajien kanssa esiopetusvuodesta.

Huolta herättävät asiat otetaan puheeksi huoltajien kanssa mahdollisimman varhain ja myös huoltajia rohkaistaan keskusteluun työntekijöiden kanssa mieltä painavissa asioissa. Mahdolliset tukitoimet esiopetuksessa aloitetaan heti kun tuen tarve on havaittu. Tuki annetaan lapselle pääsääntöisesti lapsen omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin. Näitä tuen muotoja on lueteltu luvun lopussa. Tukitoimista ja jatkomenettelystä sovitaan yhdessä huoltajien kanssa. Esiopetuksen tuki voi olla opetuksen eriyttäminen toiminnan aikana tai lasten jakaminen pienryhmiin toimintakauden aikana. Tuki voi olla myös varhaisen tuen ohjaajan konsultaatio ryhmän/yksittäisen lapsen ohjauksessa tai eri terapeuttien käytännönohjeiden noudattaminen esiopetuksen aikana. Erityislastentarhanopettaja, varhaisen tuen ohjaaja tai ryhmäavustaja voi ohjata ryhmiä tarvittaessa.

Päivähoitoryhmän ryhmäkoon pienentäminen ja henkilöstön lisääminen ovat mahdollisia tukimuotoja. Lapsen päivähoitoon voidaan tarvittaessa liittää ulkopuolisia tukipalveluja, esim. puheterapiaa, toimintaterapiaa, fysioterapiaa ja kuntoutusohjausta. Tavoitteena on tukipalvelujen liittäminen luontevaksi osaksi lapsen arkipäivää. Esiopetusvuonna huomiota kiinnitetään oikean koulumuodon löytymiseen. Vanhempien päätöksen tukena on kouluvalmiustutkimus, joka järjestetään helmi-maaliskuussa lapsille, joiden vanhempien kanssa on asiasta sovittu. Tutkimus tehdään yhteistyössä koulupsykologin ja Henkisen hyvinvoinnin yksikön psykologin kanssa.

Yhteistyö esiopetuksen ja perusopetuksen kesken luo lapsen elämään ja oppimiseen johdonmukaisen jatkumon. Varhaiskasvatuksen ja koulun nivelvaihe edellyttää esiopetuksen ja perusopetuksen yhteistyötä sekä opetusta ohjaavien asiakirjojen ja lomakkeiden tuntemista. Esiopetuksen oppimissuunnitelmakeskustelussa huoltajien kanssa sovitaan miten yhteistyö tulevan opettajan ja koulun kanssa järjestetään. Huoltajat voivat siirtää lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman tulevalle luokanopettajalle, jolloin se toimii tiedonsiirtäjänä esiopetuksen ja koulun nivelvaiheessa. Keväällä voidaan järjestää siirtopalaveri, jossa on huoltajien lisäksi esiopetuksen henkilökuntaa ja tulevan koulun opettaja. Lastentarhanopettajien vastuulla on opetuksen järjestämiseksi tarvittavien tietojen välittäminen opettajille ja vastaavasti opettajat antavat syyskaudella palautetta lasten edistymisestä koulussa. Yhteiset toimintatavat vuoden aikana on linjattu esiopetuksen vuosiympyrään (liite 4).

Yleisen tuen tukimuodot jaetaan rakenteellisiin ja sisällöllisiin tukimuotoihin. Kaikki tukimuodot suunnitellaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

- Yleisen tuen rakenteellisia tukimuotoja
- päivähoitoryhmäkoon pienentäminen
- lisäresurssi ryhmään
- ulkopuoliset tukitoimet, ohjaus (toimintaterapia, fysioterapia, puheterapia, kuntoutusohjaaja)
- Yleisen tuen sisällöllisiä tukimuotoja
- aloituskeskustelu ennen hoitosuhteen alkamista
- ryhmäytyminen, kaverisuhteet
- aikuisen ja lapsen ja lasten välinen vuorovaikutus, kohtaaminen
- päivittäiset keskustelut huoltajien kanssa
- havainnointi
- esiopetuksen havainnointilomake
- lapsen mielipiteiden kuunteleminen, lasten ideoiden huomioonottaminen, lasten osallisuus
- reissuvihon käyttäminen
- esiopetuskeskustelut huoltajien kanssa

- esiopetuksen oppimissuunnitelman laatiminen
- varhaisen tuen ohjaajan tuki lapsen oppimissuunnitelman teossa
- pienryhmätoiminta
- yksilöohjaus, esimerkiksi Ekapeli-tietokoneohjelma
- onnistumisen kokemukset ja oppimisen ilo
- huolen puheeksi otto
- opetuksen eriyttäminen
- oppimateriaalit, toiminnallisuus, konkretisointi
- kuvat oppimisen tukena
- yksilölliset harjoitusohjelmat (koriahjelma)
- Kilituokiot (kieli- ja liikunta)
- Kuttutuokiot (kuvin tuettu leikki)
- oppimisympäristön muutokset, strukturointi
- eri opetusmenetelmät ja -tyylit
- lasten pienryhmiin jakaminen pedagogisin perustein
- varhaisen tuen ohjaajan konsultaatio
- lapsen arjen suunnittelu yhteistyössä eri asiantuntijoiden kanssa (terapeutit, kuntoutusohjaaja)
- varhaisen tuen ohjaajan, erityislastentarhanopettajan tai avustajan ohjaus, opetusmateriaalin lainaus ja neuvonta
- kiusaamisen ennaltaehkäiseminen, yhteiset säännöt ja toimintatavat
- arjen toimintojen pedagoginen näkökulma
- yhteistyö tukipalvelujen kanssa
- yhteistyö tulevan opettajan ja koulun kanssa
- kouluvalmiustutkimus
- henkilökohtaiset apuvälineet yms.

4.2 Esiopetuksen tehostettu tuki

Mikäli lapsen tuen tarve kasvaa, ja yleisen tuen keinot eivät enää riitä, lastentarhanopettaja laatii yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa lapsen oppimisesta kirjallisen pedagogisen arvion (liite 5) Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään muita asiantuntijoita esim. varhaisen tuen ohjaaja, puheterapeutti, toimintaterapeutti, neuvolan terveydenhoitaja. Pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään lapselle jo mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua esiopetuksen

oppimissuunnitelmaa sekä huoltajan luvalla lapselle mahdollisesti laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kuntoutussuunnitelmaa. Pedagogisessa arviossa kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen tilanne kokonaisuutena
- lapsen saama yleinen tuki ja arvio sen vaikutuksista
- lapsen oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla tai muilla ratkaisuilla lasta tulisi tukea

Pedagogiseen arvioon perustuen lapselle on annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti. Tehostettu tuki tarkoittaa, että lapsi tarvitsee säännöllistä tukea, samanaikaisesti useita tukimuotoja tai pitkäaikaista tukea. Tehostettu tuki on vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen edellyttää lapsen tilanteen käsittelyä moniammatillisessa esiopetuksen oppilashuoltotyöryhmässä siten kuin yksittäisen oppilaan asian käsittelystä säädetään perusopetuslaissa. Esiopetuksen oppilashuoltotyöryhmän toimintaa on kuvattu luvussa 5.3.1.

Oppilashuollollisen käsittelyn jälkeen lapselle annettava tehostettu tuki kirjataan lomakkeelle lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma tehostettua tukea varten (liite 6). Lapsen kasvua ja oppimista tulee seurata ja arvioida säännöllisesti tehostetun tuen aikana. Mikäli lapsen tilanteessa tapahtuu muutoksia, lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan lapsen tuen tarvetta. Tehostetun tuen tukimuodot jaetaan rakenteellisiin ja sisällöllisiin tukimuotoihin. Kaikki tukimuodot suunnitellaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Tehostetun tuen rakenteellisia tukimuotoja *yleisen tuen tukimuotojen lisäksi*

- integroitu erityisryhmä
- erityislastentarhanopettajan ohjaama pienryhmätoiminta, lapset eri ryhmistä (osa-aikainen erityisopetus)

Tehostetun tuen sisällöllisiä tukimuotoja *yleisen tuen tukimuotojen lisäksi*

- erityislastentarhanopettajan ohjaus
- strukturoitu päiväjärjestys, oppimisympäristö
- henkilökohtainen strukturoitu oppimistuokio
- vaihtoehtoiset kommunikointikeinot arjessa (pc-kuvat, tukiviittomat)
- yksilöllinen ohjaus

4.3 Esiopetuksen erityinen tuki

Jos lapselle annettu tehostettu tuki ei riitä, hänelle on annettava erityistä tukea. Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden esiopetusta ei kasvun ja oppimisen vaikeuksien vuoksi voida järjestää muuten. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman, sairauden, toimintavajavuuden tai kasvuympäristöön liittyvien riskitekijöiden vuoksi. Huoltajan, esiopetuksen henkilöstön ja oppilashuollon näkemys otetaan huomioon arvioitaessa lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyviä riskitekijöitä.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- ja perusopetuksen alkamista taikka esi- ja perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten.

Erityinen tuki muodostuu erityisen tuen päätökseen perustuvasta erityisopetuksesta, lisäksi kaikki esiopetuksen tukimuodot ovat käytettävissä. Erityisen tuen kirjallisen päätöksen tekee johtava rehtori. Päätöksessä tulee päättää oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen. Päätöstä tarkistetaan ainakin toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä.

Erityinen tuki järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Pidennetyn oppivelvollisuuden omaava lapsi on pääsääntöisesti integroidussa erityisryhmässä, jossa opetuksesta vastaa erityislastentarhanopettaja. Erityislastentarhanopettajalla on mahdollisuus tarvittaessa konsultoida varhaisen tuen ohjaajaa tai koulun erityisopettajaa. Erityisopetuksen määrä on sama kuin esiopetuksen määrä, eli 700 h vuodessa, 4 h päivässä. Oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS), jossa ilmenee erityisen tuen ja opetuksen antaminen (liite 7).

Ennen erityisen tuen päätöstä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa sekä tehtävä oppilaasta pedagoginen selvitys (liite 8). Pedagogisen selvityksen laatimista varten esiopetuksen järjestäjä hankkii

- lapsen esiopetuksesta vastaavilta opettajilta selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä
- selvityksen lapsen saamasta tehostetusta tuesta sekä lapsen kokonaistilanteesta

Näiden kahden selvityksen ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen tilanne kokonaisuutena
- lapsen saama tehostettu tuki ja arvio sen vaikutuksista
- lapsen oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta tulisi tukea

Erityisen tuen tarvetta tulee tarkistaa lapsen tuen tarpeen muuttuessa tekemällä uusi pedagoginen selvitys. Mikäli lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Päätöksen tekee johtava rehtori. Tämä on erittäin harvinaista esiopetuksen aikana, koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta näin lyhyessä ajassa.

Erityisen tuen rakenteellisia tukimuotoja *yleisen ja tehostetun tuen tukimuotojen lisäksi*

- pidennetty oppivelvollisuus
- varhaisen tuen ohjaajan, koulun erityisopettajan konsultaatio
- henkilökohtainen avustaja

Erityisen tuen sisällöllisiä tukimuotoja *yleisen ja tehostetun tuen tukimuotojen lisäksi*

- kokoaikainen erityisopetus, joka perustuu oppilaan henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS).

4.4 Kasvun ja oppimisen tuki paikallisessa opetussuunnitelmassa

Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma on asiakirja, jonka laatimistyö on jatkuva prosessi. Opetussuunnitelmaa arvioidaan säännöllisesti, mikä mahdollistaa paikalliset ratkaisut esiopetuksen järjestämispaikoista kulloisenkin oppilasmäärän mukaan.

Vuonna 2008 valmistuneeseen esiopetussuunnitelmaan on keväällä 2011 tehty Opetushallituksen Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaiset muutokset. Muutokset on tehnyt tehtävään nimetty työryhmä.

4.5 Yksilölliset suunnitelmat esiopetuksessa

4.5.1 Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma osana yleistä tukea

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma laaditaan jokaiselle lapselle osana yleistä tukea yhdessä esiopetuksen henkilökunnan, lapsen ja huoltajan kanssa esiopetusvuoden alettua. Esiopetusvuoden lopulla on mahdollista käydä esiopetuksen palaute ja arviointi keskustelu. Oppimissuunnitelman tavoitteena on turvata lapselle hyvät kasvun ja oppimisen edellytykset. Oppimissuunnitelmassa kuvataan lapsen kiinnostuksen kohteita, vahvuuksia sekä tuen tarpeita. Oppimissuunnitelmaan kirjataan ne käytännön toimenpiteet, joilla lasta tuetaan esiopetuksessa ja kotona.

Oppimissuunnitelma auttaa esiopetuksen työntekijöitä suunnittelemaan esiopetuksen sisältöjä lapsen tarpeita vastaaviksi sekä toimii perustana vanhempien kanssa tehtävälle yhteistyölle. Tarvittaessa voidaan käyttää vanhemmuuden roolikarttaa.

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan kirjataan havaintoja seuraavilta kehityksen osa-alueilta:

- kokemuksellisuus ja elämyksellisyys
- ajattelu, havainnointi ja päättely
- motoriset valmiudet, kehon hallinta, liikkuminen, käden taidot
- keskittyminen ja työskentelytaidot
- arkitaidot
- kielellinen kehitys ja ajattelu
- sosiaalisen vuorovaikutuksen taidot ja leikki

Oppimissuunnitelman toteutumista arvioidaan yhteistyössä vanhempien kanssa toimintakauden aikana. Esiopetusvuoden lopulla voidaan käydä arviointi- ja palautekeskustelu lapsen ja huoltajan kanssa. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma voidaan siirtää tulevalle luokanopettajalle vanhemman välityksellä.

Oppimissuunnitelma tehdään Hattulan kunnan esiopetusta varten laatimilla lomakkeilla.

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma osana tehostettua tukea

Lapselle laaditaan esiopetuksen oppimissuunnitelma osana tehostettua tukea, mikäli yleinen tuki ei riitä. Suunnitelman laatii lastentarhanopettaja ja varhaisentuenohjaaja työparina tai erityislastentarhanopettaja yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa esiopetusvuoden alussa tai sen aikana. Suunnitelman arviointi- ja palautekeskustelu käydään tarvittaessa, mutta ainakin

kerran vuodessa huoltajan ja lapsen kanssa. Mukana voi olla tarvittaessa myös muita asiantuntijoita. Oppimissuunnitelman laatimisessa hyödynnetään pedagogista arviota sekä yleisen tuen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa. Pedagogisen arvion laatii ryhmän lastentarhanopettaja. Tarvittaessa lastentarhanopettaja voi laatia pedagogisen arvion yhteistyössä varhaisentuenohjaajan kanssa. Oppimissuunnitelmaan kirjataan ne käytännön toimenpiteet, joilla lasta tuetaan esiopetuksessa ja kotona.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa lapsen siirtyminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisessa oppilashuoltoryhmässä.

Oppimissuunnitelma tehdään Hattulan kunnan esiopetusta varten laatimilla lomakkeilla.

4.5.2 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Lapselle on laadittava HOJKS osana erityistä tukea, mikäli tehostettu tuki ei riitä. HOJKS voidaan laatia myös ilman tehostetun tuen vaihetta lääketieteellisen tai psykologisen lausunnon perusteella, jos se on lapsen edun mukaista. HOJKS laaditaan vain erityisen tuen päätöksellä. Erityisen tuen päätöksen tekee varhaiskasvatusjohtaja pedagogisen selvityksen perusteella. Erityinen tuki järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Pedagogisen selvityksen laatii lastentarhanopettaja yhdessä varhaisentuenohjaajan kanssa tai erityislastentarhanopettaja. Pedagogisen selvityksen laadinnassa hyödynnetään pedagogista arviota ja lapsen mahdollisia aikaisempia suunnitelmia.

HOJKS:in laatii erityislastentarhanopettaja tai lastentarhanopettaja ja varhaisentuen ohjaaja työparina yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa esiopetusvuoden alussa tai sen aikana. Suunnitelman arviointi- ja palautekeskustelu käydään tarvittaessa, mutta vähintään kerran vuodessa huoltajan ja lapsen kanssa. Tällöin arvioidaan HOJKS:in toteutumista ja lapsen tuen tarvetta. Tarvittaessa HOJKS valmistellaan oppilashuoltoryhmässä. HOJKS:in laatimisessa mukana voi olla tarvittaessa myös muita asiantuntijoita. Tuen tarpeen muuttuessa tehdään uusi pedagoginen selvitys, jonka avulla arvioidaan tuen tarvetta.

HOJKS:in laatimisessa hyödynnetään pedagogista selvitystä sekä lapselle aiemmin mahdollisesti laadittuja varhaiskasvatuksen suunnitelmia huoltajan luvalla. HOJKS:iin kirjataan lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät tavoitteet, suunnitelma esiopetuksen sisällöistä, pedagogisista menetelmistä ja muista tarvittavista tukitoimista. HOJKS:iin kirjataan myös

lapsen tietojen siirto varhaiskasvatuksesta, huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön toimintatavat sekä huoltajan tarjoama tuki lapselle. HOJKS:iin kirjataan myös vastuut ja työnjako eri toimijoiden kanssa.

5 KASVUN JA OPPIMISEN TUKIMUODOT ESIOPETUKSESSA

5.1 Esiopetuksen opetusjärjestelyihin liittyvä tuki

5.1.1 Erityisopetus

Erityisopetuksen tehtävänä on tukea lapsen oppimista. Lapselle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, esiopetus ja muu tuki annetaan lapselle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) mukaisesti. HOJKS:n laatimisessa voidaan hyödyntää huoltajan luvalla lapselle mahdollisesta laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kuntoutussuunnitelmaa.

Erityisopetus järjestetään Hattulassa integroidussa erityisryhmässä. Opetusta antaa erityislastentarhanopettaja, jolla on erityisopetuksen asiantuntijuutta. Erityislastentarhanopettaja voi konsultoida tarvittaessa varhaisen tuen ohjaajaa tai koulun erityisopettajaa. Oppilaiden keskittäminen samaan ryhmään on mielekästä lapsen vertaissuhteiden kannalta sekä opetuksen järjestämisen kannalta.

5.1.2 Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa lapsen oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin ja kestää 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle oppilaalle kestää yhden tai kaksi vuotta.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat ruumiillisesti tai henkisesti vaikeasti vammaiset tai kehityksessään viivästyneet lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään lääketieteellisten ja psykologisten tutkimusten perusteella. Samalla tehdään päätös lapsen erityisestä tuesta. Lapsella on oikeus saada maksutonta esiopetusta oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna eli sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä

tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen toteutuu. Esiopetus päätöksen tekee varhaiskasvatuksen palveluesimies.

Yhteistyötä tehdään neuvolan terveydenhoitajien, sairaanhoidon ja psykologin kanssa. Avainasemassa on neuvolan Lene-tutkimus (Leikki-ikäisen lapsen neurologinen arvio), joka tehdään kaikille 4-vuotiaille lapsille. Lene-tutkimukseen kuuluu neuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyölomake, joka täytetään lapsen päivähoitopaikassa yhteistyössä huoltajien kanssa (liite 9). Huoltajat toimittavat yhteistyölomakkeen neuvolaan, jossa terveydenhoitaja ja lääkäri kirjaavat palautteen ja mahdolliset jatkotutkimussuositukset lapsesta. Huoltajille tulee antaa riittävästi tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehtoista ja vaikutuksesta lapsen ja perheen elämään.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten opetus järjestetään siten, että lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa integroidussa erityisryhmässä ja aloittaa sen jälkeen perusopetuksen koulussa. Oppivelvollisuuden aloittamispäätöksen tekee johtava rehtori.

Joissakin tapauksissa on mahdollista, että pidennetyn oppivelvollisuuden lapsi opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös, jonka tekee johtava rehtori. Huoltajien kanssa pyritään arvioimaan lapsen tilannetta niin, että se parhaalla mahdollisella tavalla tukee lapsen kasvua ja kehitystä sekä vahvistaa lapsen valmiuksia selviytyä koulussa mahdollisimman hyvin.

5.2 Esiopetuksen muu tuki

5.2.1 Yhteistyö kodin kanssa

Hattulassa opetus ja kasvatus järjestetään yhdessä kotien ja huoltajien kanssa niin, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Tutustuminen lapseen ja hänen perheeseensä alkaa aloituskotikäynnillä, mikä toteutetaan lapsen kotona tai muussa yhdessä sovituksessa paikassa. Aloituskotikäynnillä sovitaan perheen tutustumisesta esiopetuspaikkaan sekä muista käytännön asioista. Aloituskeskustelun tavoitteena on edistää opetuksen myönteistä aloitusta, tutustua, verkostoitua sekä sitoutua kumppanuuteen. Keskustelussa on mukana lapselle

läheiset ihmiset sekä lapsiryhmän työntekijä yksin tai yhdessä toisen työntekijän kanssa. Syyslukukauden aikana huoltajille järjestetään vanhempainilta esiopetuksen yleisistä asioista sekä käydään keskustelua kodin ja varhaiskasvatuksen arvoista. Esiopetusvuoden aikana järjestetään myös muita tapahtumia ja juhlia, joihin vanhemmat voivat osallistua. Vanhemmille tiedotetaan säännöllisesti ryhmään, päiväkotiin sekä yleisesti esiopetukseen ja varhaiskasvatukseen liittyvistä asioista kaikille vanhemmille jaettaville tiedotteilla.

Yhteistyössä huoltajien kanssa laaditaan lapselle syksyn toimintakauden aikana esiopetuksen oppimissuunnitelma sekä esiopetuksen loppuvaiheessa huoltajalle annetaan tietoa ja mahdollisuus keskustella lapsen koulunkäynnin aloittamiseen liittyvistä kysymyksistä ja mahdollisista erityistarpeista lapsen opettajien ja oppilashuollon asiantuntijoiden kanssa. Huoltajilla on toimintakauden aikana mahdollisuus osallistua esiopetuksen kasvatustyön tavoitteiden asettamiseen, suunnitteluun ja arviointiin yhdessä opettajien ja lapsen kanssa. Huoltajille annetaan tietoa esiopetuksen opetussuunnitelmasta, esiopetuksen järjestämisestä, lapsen tuen tarpeista ja tuen saannin mahdollisuuksista, esiopetuksen oppilashuollon toiminnasta sekä esiopetusyksikön toimintamalleista ja tiedottamiskäytänteistä erilaisissa ongelma- ja kriisitilanteissa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden erilaisuus, yksilölliset tarpeet sekä perheen kieli- ja kulttuuritausta.

Henkilökunnan ja vanhempien välistä yhteistyötä kehitetään kasvatuskumppanuuden näkökulmasta järjestämällä koulutusta sekä arvioimalla kumppanuuden toteutumista yksilö, ryhmä ja yksikkötasolla esimerkiksi asiakastyytyväisyyskyselyiden pohjalta. Esiopetuksen työntekijällä on vastuu kasvatuskumppanuuden kannattelusta. Työntekijä asettuu kuulemaan vanhemman puhetta ja tietämystä lapsesta. Keskustelemalla ja jakamalla havaintoja lapsesta rakennetaan yhteistä ymmärrystä ja luottamuksellista keskusteluilmapiiriä. Kumppanuuteen kuuluu myös arvostus ja dialoginen vuorovaikutus ja se toteutuu, kun työntekijät sekä perhe kohtaavat toisensa aidosti kuuntelemalla ja kunnioittamalla sekä huolia puheeksi ottamalla. Kun lapsi on päivähoidossa avohuollon tukitoimen päätöksellä, korostuu kasvatuskumppanuuden sekä yhteistyön merkitys niin vanhempien kuin sosiaalityöntekijöiden kanssa.

Hattulan esiopetuksessa tehdään verkostotyötä koko laajan lasta ja perhettä palvelevan verkoston kanssa ja tarvittaessa myös seudullisesti. Verkostotyön tavoitteena on hyvinvoiva lapsi ja perhe. Edellytyksenä laadukkaalle ja monipuoliselle esiopetukselle on toiminen paikallisesti yhdessä yhteisten lasten, perheiden ja yhteisen päämäärän hyväksi. Varhaiskasvatuksen yhteistyötoimijoita Hattulassa ovat seurakunta, Mannerheimin lastensuojeluliitto, lastenneuvola, hammashoito, perhetyöntekijät sekä sosiaali- ja terveystoimi. Nämä toimijat muodostavat yhdessä Alle kouluikäisten toimijoiden foorumin. Toimijoiden välinen yhteistyö sisältää myös perheiden ja lasten välisten verkostojen vahvistamista niin varhaiskasvatuksen kuin koko kunnan tasollakin kuten

Eskarista Ekaluokalle – tapahtuma, mikä on suunnattu kaikille koulunsa aloittaville lapsille ja heidän huoltajilleen.

5.2.2 Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestäminen

Vammaisella ja muulla tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, joiden tarkoituksena on taata esiopetuksessa olevalle lapselle kasvun ja oppimisen perusedellytykset sekä mahdollisimman esteetön oppimisympäristö. Lapsi voi tarvita tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Lapsen kanssa työskentelevät suunnittelevat yhteistyössä eri asiantuntijoiden, kuten varhaisen tuen ohjaajan ja puheterapeutin kanssa tarvittavat kommunikoinnin tuen muodot. Lisäksi suunnitellaan muutkin tukitoimet, joita voivat olla yksilölliset opetusmateriaalit sekä lapsen mahdollisesti tarvitsemat apuvälineet.

Tulkitseminen ja avustaminen osana yleistä tukea

Lapselle annetun oikea-aikaisen ja riittävän tuen tavoitteena on tukea lapsen kasvua ja oppimista sekä ehkäistä oppimisvaikeuksien syntymistä ja vaikeutumista. Avustajan mahdollistamalla yksilöllisellä tuella ja ohjauksella parannetaan yksittäisen lapsen tai esiopetusryhmän oppimisen edellytyksiä. Avustajan työpanoksella voidaan vähentää ja ennaltaehkäistä tehostetun tai erityisen tuen tarve.

Tulkitseminen ja avustaminen tehostetun tuen aikana

Jos lapsi on saanut tulkitsemis- ja avustajapalveluita yleisen tuen aikana, arvioidaan osana pedagogista arviota niiden riittävyys ja vaikutus. Tehostetun tuen alkaessa kirjataan esiopetuksen oppimissuunnitelmaan lapsen tarvitsemat tulkitsemis- ja avustajapalvelut, niiden tavoitteet, järjestäminen ja seuranta.

Tulkitseminen ja avustaminen erityisen tuen aikana

Lapsen tehostetun tuen aikana saamien tulkitsemis- ja avustajapalveluiden riittävyys ja vaikutus sekä näiden palveluiden tarve jatkossa arvioidaan pedagogisessa selvityksessä. Erityisen tuen päätöksessä päätetään tulkitsemis- ja avustajapalveluista. Päätöksen jälkeen lapselle laaditaan HOJKS, missä kuvataan järjestettävät tukipalvelut sekä henkilöt, jotka osallistuvat tukipalveluiden järjestämiseen, heidän vastuualueensa ja tukipalvelujen seuranta.

Avustajan antama tuki kohdennetaan yksittäiselle lapselle tai koko esiopetusryhmälle. Hattulan kunnalla on yksi ryhmäavustaja, jonka sijoittuminen katsotaan aina erityistä tukea tarvitsevien lasten tuen tarpeen perusteella. Päätöksen avustajan sijoittumisesta tekee varhaiskasvatusjohtaja. Ryhmän lastentarhanopettajan / erityislastentarhanopettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa sekä arvioida lapsen ja koko ryhmän kasvua ja oppimista ja avustaja tukee lasta kuntoutukseen liittyvien tehtävien suorittamisessa opettajan tai terapeuttien ohjeiden mukaisesti.

Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestämisestä Hattulan kunnassa päättää opetuksen järjestäjä ja tuen tarve, määrä ja laatu arvioidaan lapsen opettajan ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen lapsen huoltajien antamia tietoja sekä tarvittaessa ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja.

5.3 Esiopetuksen oppilashuolto ja turvallisuuden edistäminen

5.3.1 Oppilashuolto

Oppilashuollolla tarkoitetaan lapsen hyvän psyykeen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa.

Oppilashuollon tavoitteena on edistää lapsen tasapainoista kasvua ja kehitystä sekä varmistaa kaikille lapsille tasavertainen oppimisen mahdollisuus. Tavoitteena on, että lapsi kokee toimintaympäristön turvalliseksi ja viihtyisäksi, tuntee yhteenkuuluvuutta ryhmään, saa huolenpitoa ja ohjausta sekä kannustavaa palautetta päivittäisessä arjessa ja apua ongelmatilanteissa. Esiopetuksen oppilashuollon tavoitteena on myös oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien sekä koulunkäyntiin liittyvien muiden ongelmien ehkäiseminen, tunnistaminen, lieventäminen ja poistaminen mahdollisimman varhain. Oppilashuolto kuuluu kaikille esiopetuksessa työskenteleville. Yhteistyö kotien kanssa on oppilashuollollisissa kysymyksissä tärkeää. Yksittäistä lasta koskevien tukitoimien suunnittelussa tulee kuulla lasta ja huoltajaa.

Esiopetuksen oppilashuolto on osa muun varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen jatkumoa. Erilaisissa kasvun, kehityksen ja oppimisen ongelmissa esiopetuksen henkilökunta tekee yhteistyötä varhaisen tuen ohjaajan kanssa, erityislastentarhanopettajan, puheterapeutin, terveydenhoitajan tai mahdollisten muiden asiantuntijoiden kanssa. Mahdolliset tukipalvelut toteutetaan yhteistyössä vanhempien ja lasta tutkivien ja hoitavien tahojen kanssa.

Erityistä tukea tarvitseva lapsi voi saada sekä rakenteellisia että sisällöllisiä tukipalveluja (katso luku 4.3.).

Hattulassa oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä perusturvan ja opetustoimen kanssa. Moniammatillisessa oppilashuoltoryhmässä toimii esiopettajien edustaja, esiopetuksesta vastaava varhaiskasvatuksen palveluesimies, varhaisen tuen ohjaaja, terveydenhuollon edustaja, alkuopetuksen opettaja, Parolan koulun erityisopettaja ja rehtori. Läsnaolo-oikeus moniammatillisessa oppilashuoltoryhmässä on johtavalla rehtorilla ja varhaiskasvatusjohtajalla. Oppilashuoltoryhmään kutsutaan tarvittaessa eri alojen asiantuntijoita esim. lastensuojelusta. Oppilashuollosta vastaava varhaiskasvatuksen palveluesimies toimii ryhmän koollekutsujana. Ryhmä kokoontuu vähintään kolme kertaa vuodessa (toimintakauden alussa, ennen kouluvalmiustestejä ja testien valmistuttua oppilaiden sijoitteluja ennen). Oppilashuolto suunnitelmaa ja sen toteuttamista arvioidaan säännöllisesti.

Yksittäisen lapsen tehostettuun tukeen, pedagogiseen arvioon, pedagogiseen selvitykseen ja erityiseen tukeen liittyvässä oppilashuoltotyössä on mukana lapsen oman alueen varhaiskasvatuksen palveluesimies, esiopetuksen opettaja, varhaisen tuen ohjaaja, terveydenhuollon edustaja ja tarvittaessa kutsutut erityisasiantuntijat. Kaikilla esiopetuksen opettajilla tulee olla mahdollisuus konsultoida tarvittaessa varhaisen tuen ohjaajaa, terveydenhoitajaa, puheterapeuttia, psykologia tai muita asiantuntijoita. Varhaiskasvatuksen palveluesimies vastaa yksittäistä lasta koskevan oppilashuoltotyön järjestämisestä ja toteuttamisesta sekä huolehtii, että huoltajien näkemyksiä on kuultu.

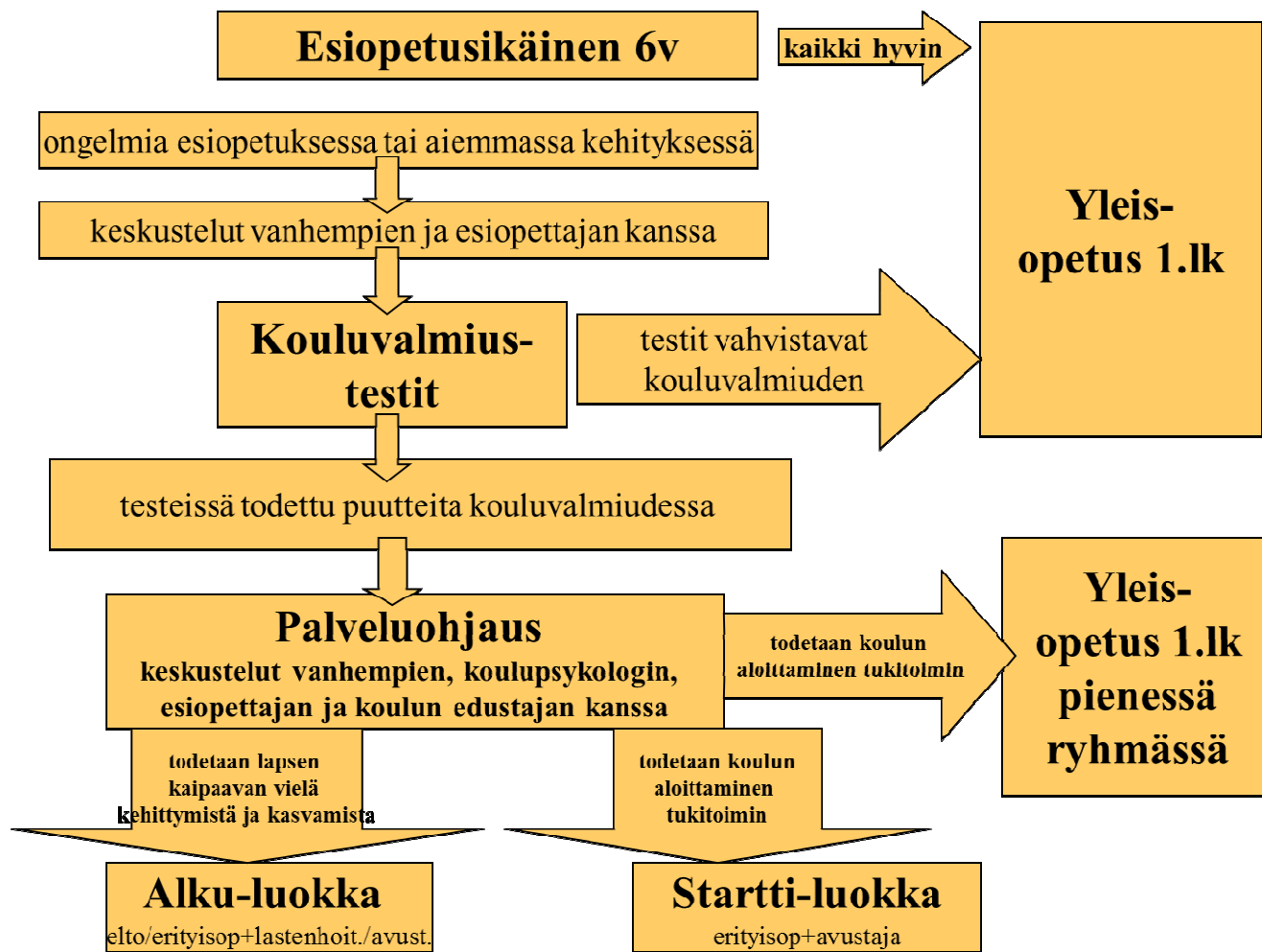
Vastuullinen yhteistyö ja luottamukselliset suhteet vanhempien, henkilöstön ja lasta hoitavien tahojen kanssa kuuluvat oppilashuollon periaatteisiin. Periaatteista tiedotetaan esiopetuksen alkaessa. Vanhemmat tulee kutsua aina mukaan, kun käsitellään yksittäisen lapsen asioita. Mikäli yhteistyö vanhempien kanssa ei ole mahdollista, toimitaan salassapitosäädösten edellyttämällä tavalla lapsen edun mukaisesti. Salassapitosäädökset sekä tietosuojaan liittyvät asiat tulee kerrata uuden toimintakauden alkaessa henkilöstön kanssa. Kaikki oppilashuoltoon kuuluvat asiakirjat dokumentoidaan, säilytetään ja arkistoidaan varhaiskasvatuksessa.

Neuvolatoiminta

Neuvolatoiminta on osa esiopetuksen oppilashuollon palveluja. Neuvolassa arvioidaan lapsen kasvua ja kehitystä varhaisvuosina. Esikouluikäinen lapsi käy terveydenhoitajan tarkastuksessa 6-vuotiaana ja pääsääntöisesti kouluterveydenhoitajan tarkastuksessa ennen koulun alkua tai välittömästi syyslukukauden alettua. Oppilashuollon yhteistyökumppanina neuvolassa toimii pääsääntöisesti lapsen oma terveydenhoitaja.

Nivelvaihe esikoulusta kouluun

Oppimisvaikeuksien tunnistaminen ja tukitoimet aloitetaan jo päivähoitossa/esiopetuksessa. Tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien lasten esiopetuksessa lapselle laaditaan kuntoutussuunnitelma, sekä erityisen tuen lapselle myöskin pedagoginen selvitys ja HOJKS. Esikoululaiset voivat lisäksi laatia itselleen portfolion. Päivähoitopaikasta tai lastenneuvolasta suositellaan tarvittaessa esikoululaiselle kouluvalmiustutkimusta. Kouluvalmiustutkimus toteutetaan Hattulassa ryhmätutkimuksena ja sen jälkeen tarvittaessa yksilötutkimuksena. Ryhmätutkimuksen tekevät varhaisen tuen ohjaaja ja koulupsykologi yhteistyössä esiopetuksen kanssa. Koulupsykologi tekee lisäksi yksilötutkimuksen niille esikoululaisille, joiden kohdalla se on ryhmätutkimuksen tulosten pohjalta katsottu tarpeelliseksi. Tutkimuksen pohjalta mietitään yhdessä vanhempien kanssa, mikä olisi lapsen kannalta paras ratkaisu koulunkäynnin aloittamiselle. Hattulalaisille lapsille vaihtoehdot ovat koulun aloittaminen lähikoulussa yleisopetuksen ryhmässä, pienryhmässä (Parolan koulun ALKU ja Startti –luokat), harjaantumisopetuksessa (Parolan koulu) tai koulunaloituksen siirtäminen yhdellä vuodella.

Esiopettajat ja alkuopettajat tekevät yhteistyötä siirtymävaiheessa esikoulusta kouluun.

Ruokailu

Ruokailu on oleellinen osa esiopetuksen opetus- ja kasvatustehtävää. Ruokailun tehtävänä on edistää lapsen hyvinvointia sekä tervettä kasvua ja kehitystä. Hyvin suunniteltu ja rytmitetty ruoka, jonka lapset säännöllisesti syövät, ylläpitää vireyttä esikoulupäivän aikana ja vähentää levottomuutta.

Ruokailu on osa esiopetusta. Ruokailussa aikuisen läsnäolo on erityisen tärkeää. Ryhmän aikuinen ohjaa ja opastaa sekä samalla valvoo ruokailutapahtumaa. Samalla hän antaa omalla ruokailullaan aikuisen mallia lapselle.

Ruokailu on osa virallista oppilashuoltoa. Ruokailu tulee järjestää säännöllisesti lasten normaaliin päivärytmiin sopivana ajankohtana. Sopiva lounasaika olisi n. klo 11 – 12. Ruokailu on jaksotettava ja esiopetuksen ja päiväkodin päiväohjelma on suunniteltava erilaisille ja eri-ikäisille ryhmille niin, että lapsilla on riittävästi aikaa rauhalliseen syömiseen.

Ruokailutilassa tulisi olla näkyvissä ravitsemussuositusten mukainen malliateria, joka ohjaa ja opastaa lasta oikeisiin ja terveellisiin ruokatottumuksiin.

Esiopetuksen kuljetukset

Koulukuljetuksista päätetään perusopetuslain (32 §) sekä sivistyslautakunnan ja perusturvalautakunnan (esiopetus) hyväksymien periaatteiden mukaisesti. Silloin kun vanhemmat valitsevat esiopetusikäiselle lapselle vain lainmukaisen maksuttoman esiopetuksen ilman päivähoitoa, lapsella on perusopetuslain mukaan oikeus maksuttomaan kuljetukseen tai kuljetusavustukseen. Huoltajat ovat ensisijaisesti velvollisia opettamaan lapsiaan liikkumaan turvallisesti liikenteessä.

Kuljetusten myöntämisen perusteet

- Koulumatkan pituus
- Koulumatkan vaikeus tai rasittavuus
- Koulumatkan vaarallisuus

Koulukuljetuksissa käytetään ensisijaisesti olemassa olevaa julkista liikennettä (vuorolinja-autoja), johon oppilaat saavat bussikortit. Muita kuljetusmuotoja, tilauslinja-autoja ja takseja, käytetään täydentämään julkista liikennettä tai erikoistapauksissa, kuten terveydellisten syiden vuoksi. Esiopetusoppilaiden kuljetusmuoto valitaan tapauskohtaisesti.

Siinä tapauksessa, että kunta ei järjestä koulukuljetusta, oppilaan huoltajalle maksetaan koulumatkakustannusten korvausta pääsääntöisesti halvinta kuljetustapaa (linja-auto) noudattaen.

Koulukuljetuksen tai korvauksen hakeminen

Hattulan kunnassa koulukuljetusta tai korvausta tulee hakea siinä tapauksessa, että koulumatka on yli 5 km. Kun on kyse koko lukuvuoden kestävästä kuljetuksesta tai korvauksesta, tulee hakemus jättää elokuun alkuun mennessä. Kuljetuspäätökset tehdään enintään lukuvuodeksi kerrallaan.

Päivitetty koulukuljetusopas sekä tarvittavat kaavakkeet löytyvät Hattulan kunnan nettisivuilta.

Koulukuljetuksessa oleva esikoululainen haetaan pysäkiltä päiväkodin toimesta tai lapsi tuodaan päiväkotiin. Esiopetuksen päätyttyä päiväkodin henkilökuntaan kuuluva aikuinen luovuttaa esioppilaan kuljetukseen. Kuljetuksessa oleville esioppilaille järjestetään valvottua toimintaa, jos heille jostain syystä tulee odotusta.

5.3.2 Turvallisuuden edistäminen

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Siihen kuuluu fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on lasten ja esiopetuksen henkilöstön turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Oppimisympäristön turvallisuuden edistäminen on osa yhteisön toimintakulttuuria. Se tulee ottaa huomioon kaikessa toiminnassa.

Esiopetuksessa lasten kiusaamistilanteisiin puututaan ja ne pyritään selvittämään keskustelemalla. Esiopetusyksiköissä laaditaan yhteistyössä koko henkilöstön sekä mahdollisuuksien mukaan myös vanhempien kanssa kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma. Kiusaamistilanteet ja ne toimenpiteet, joihin on kiusaamiseen puuttumiseksi ryhdytty, kirjataan ylös. Lapsia kannustetaan tunteiden ilmaisemiseen puhumalla ja tunteiden purkamiseen sosiaalisesti sallituilla keinoilla mm. liikunnalla ja itseilmaisulla.

Hattulan esiopetukselle ja koulutoimelle on tehty yhteinen kriisisuunnitelma (Liite 10). Päiväkoteihin on myös valmistumassa turvallisuuden laatukäsikirja. Näiden kahden tuotteen pohjalta jokaiseen toimintayksikköön tulee laatia omat pelastus- ja turvallisuussuunnitelmat. Kriisisuunnitelmaan on konkreettisesti kirjattu kuinka toimitaan kiusaamis- ja väkivaltatilanteissa sekä onnettomuuksissa ja kuolemantapauksissa. Kriisitilanteissa keskustellaan lasten kanssa heidän kehitystasonsa edellyttämällä tavalla. Perheitä ohjataan tarvittaessa kriisiavun tai perheneuvolan palvelujen pariin. Työntekijöiden kriisiavusta vastaa työterveyshuolto.

5.3.3 Henkilötietojen käsittely, salassapito ja tietojen luovuttaminen

Luottamuksellisuus ja yhteistyö lapsen huoltajien kanssa ovat tärkeä lähtökohta henkilötietojen käsittelyssä. Kun yksittäisen lapsen asioita käsitellään oppilashuollossa, käsittelyyn osallistuvat ainoastaan ne henkilöt, jolle kuuluu kyseisen lapsen opetus ja oppilashuolto, tällaisia henkilöitä voidaan katsoa olevan varhaiskasvatuksen palveluesimies, esiopetuksen opettaja ja erityislastentarhanopettaja. Ratkaisu asian käsittelyyn osallistuvista tehdään kunkin käsiteltävän aiheen perusteella erikseen. Lapsen huoltajan tai muun laillisen edustajan kirjallisella suostumuksella tai niin kuin laissa erikseen säädetään, lapsen asian käsittelyyn voivat osallistua myös muut tarvittavat henkilöt.

Yksittäistä lasta koskevaa asiaa käsiteltäessä oppilashuoltotyössä tulee kirjata asian vireillepanija, aihe, päätetyt toimenpiteet ja niiden perustelut, asian käsittelyyn osallistuneet sekä, mitä tietoja ja kenelle lapsesta on annettu. Salassa pidettäviä asioita ovat:

- lapsen perheenjäsenten henkilökohtaiset olot esim. elintavat, vapaa-ajan harrastukset, perhe-elämä, poliittinen vakaumus, mielipiteet, järjestötoiminta sekä tiedot taloudellisesta asemasta, terveydestä ja vammaisuudesta.
- tiedot tehostetun ja erityisen tuen antamisesta
- tuen antamiseen liittyvät tiedot
- oppilashuollon asiakirjat ja niihin sisältyvät tiedot, mm. psykologiset testit

Salassapitovelvollisia esiopetuksessa ovat varhaiskasvatuksen palveluesimiehet, esiopetusryhmän työntekijät, harjoittelijat, avustajat, terveydenhuollon edustajat, koulupsykologi sekä esiopetuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet. esiopetuksen ja päivähoidon muut henkilöt kuuluvat myös salassapitovelvollisiin. Oppilashuoltotyöhön osallistuvalla on salassapitosäädösten estämättä oikeus saada lapsen opetuksen asianmukaisen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot. Jos lapsi siirtyy esiopetuspaikasta toiseen, on aikaisemman opetuksen järjestäjän viipymättä toimitettava lapsen opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle esiopetuksen järjestäjälle. Salassa pidettävien tietojen luovuttamiseen on aina ensisijaisesti pyrittävä saamaan huoltajien kirjallinen lupa. Tämä helpottaa yhteistyön tekemistä ja rakentaa luottamusta opetuksen järjestäjän ja huoltajien välillä.

5.3.4 Oppilashuollon ja turvallisuuden edistäminen paikallisessa opetussuunnitelmassa

Varsinaiset toimenpiteet on kuvattuna koko kappaleessa 5 Kasvun ja oppimisen tukimuodot esiopetuksessa. Tässä kappaleessa kuvataan vuotuisia toimenpiteitä, joilla oppilashuoltoa ja turvallisuutta edistetään Hattulassa.

5.3.4.1 Perehdyttäminen

Esiopetuksen henkilöstön, lasten ja huoltajien sekä yhteistyökumppaneiden perehdyttämisestä oppilashuollon järjestämiseen on huolehdittava säännöllisin väliajoin.

Henkilökunta:

Jokaisella Hattulan kunnan esiopetus yksikössä tulee olla perehdytyskansio, jonka avulla aina uusi työntekijä perehdytetään esiopetusyksikön oppilashuoltoon. Syksyn ensimmäisessä

henkilökunnan palaverissa tulee päivittää opetussuunnitelman sisältämät suunnitelmat (pelastus- ja kriisisuunnitelmat) ajan tasalle ja sopia samalla kuka vastaa toimintavuonna perehdyttämisestä.

Lapset, vanhemmat ja yhteistyökumppanit:

Lasten, vanhempien ja yhteistyökumppaneiden perehdytys tulee tapahtua toimintavuoden alussa järjestettävillä tilaisuuksilla; lapsille esiopetustuokioiden yhteydessä, vanhemmille vanhempainilloissa ja tiedotteilla sekä yhteistyökumppaneille yhteisissä palavereissa esim. Hattula-verkko, oppilashuoltoryhmä tms.

5.3.4.2 Päivittäminen, toteutumisen seuranta ja arviointi

Opetussuunnitelmaan kirjattujen toimintojen päivittäminen on jatkuva prosessi ja se on koko työyhteisön yhteinen tehtävä. Opetussuunnitelmaan kirjattujen toimintojen seuranta ja arviointia tulee tehdä jatkuvasti ja kirjata mahdolliset huomiot vuosittain ylös.

Päivittäminen tulee tehdä kerran vuodessa.

Esiopetusyksikkökohtaiset suunnitelmat ja toimintaohjeet (esim. kasvu- ja oppimisympäristön terveyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen) päivitetään yksiköissä, koko kuntaa koskevan opetussuunnitelman päivityksestä tulee huolehtia työryhmä, jonka perusturvalautakunta nimeää.

7 ARVIOINTI

Esiopetuksessa seurataan lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista havainnoimalla lasta säännöllisesti. Huoltajien kanssa keskustellaan lapsen arkeen ja oppimiseen liittyvistä asioista mahdollisuuksien mukaan päivittäin. Havainnot kirjataan jokaisesta lapsesta esiopetuksen havainnointilomakkeelle syksyisin ja keväisin. Lomaketta käytetään apuna esiopetuksen työntekijöiden ja huoltajien yhteisissä oppimissuunnitelmakeskusteluissa. Lapsi on läsnä oppimissuunnitelmakeskustelussa oman jaksamisen ja keskusteltavien asioiden mukaan. Lapsen taitoa itsearviointiin tulee kannustaa, apuna tässä on eskarilaisen lomake, jonka lapsi täyttää yhdessä huoltajan kanssa.

Arviointi perustuu oppimissuunnitelmaan asetettuihin tavoitteisiin. Erityisesti huomiota kiinnitetään lapsen kielelliseen tietouteen, koska lapsen kielellisellä kehityksellä on vaikutusta laajasti kaikkeen oppimiseen. Esiopetuksessa käytetään erilaisia arviointimenetelmiä. Yksittäiset arvioinnit eivät ole

merkitseviä, vaan tavoitteiden toteutumista arvioidaan lapsen kokonaiskehitystä ajatellen.

Arviointien avulla saatua tietoa voidaan käyttää hyväksi esiopetuksen suunnittelussa.

Esiopetuksen arviointimenetelmiä

- Boehmin peruskäsitetesti, joka toimii lasten käsitteiden hallintaa mittaavana testinä. Testi voidaan tehdä ryhmässä ja se käsittelee määrällisiä, ajallisia ja avaruudellisia suhteita ilmaisevia käsitteitä. Boehmin peruskäsitetesti (tilataan yksiköittäin) tehdään esiopetuksen syksyllä ja uusitaan keväällä.
- Kirjainten nimeämisen taito ennakoii vahvasti lukemaan oppimisen kykyä. Kirjantuntemusta harjoitellaan monipuolisilla menetelmin ja esiopetuksen keväällä arvioidaan lapsen kirjaintuntemus.
- Matematiikan keskeisten käsitteiden diagnoosi, jossa kartoitetaan lapsen matemaattiset perusvalmiudet. Arviointi tehdään ryhmässä esiopetuksen syksyllä ja uusitaan keväällä (liite 11).
Mavalka on matemaattisten käsitteiden yksilöllisesti tehtävä kartoitus, jonka avulla selvitetään tarkemmin lapsen matematiikan valmiudet. Tämä arviointi tehdään niiden lasten kanssa, joiden huoltajien kanssa asiasta on sovittu.

Esiopetuksen päätteeksi annetaan lapselle osallistumistodistus. Todistus on samanlainen Hattulan kunnan jokaisessa esiopetuspaikassa (liite 12).

Kouluvalmiuden arviointi

Kouluvalmius näkyy kiinnostuksena uusien asioiden oppimiseen. Lapsi on kiinnostunut kynän käytöstä sekä kirjaimista ja numeroista ja hän osaa toimia kielellisten ohjeiden mukaisesti. Hän jaksaa keskittyä tehtävien tekemiseen, huolehtii itsestään ja tavaroistaan. Tiedollisten ja taidollisten valmiuksien lisäksi kouluvalmiuteen liittyy riittävä sosiaalinen ja tunne-elämän kypsyyttä. Lapsi pystyy toimimaan ryhmässä ja sopeutumaan sen jäseneksi. Lapsi pitää puolensa ja kestää pettymyksiä. Koulussa selviytyminen edellyttää, että lapsi pystyy asettamaan työlleen tavoitteita. Lisäksi lapsen pitäisi olla niin itsenäinen, että hän selviytyy koulupäivästä ilman huoltajia.

Kouluvalmiuden arviointia ei tehdä automaattisesti kaikille koulutulokkaille, vaan tarvittaessa niille lapsille, joiden kouluvalmius syystä tai toisesta mietityttää. Esiopetuspaikasta ja/tai lastenneuvolasta suositellaan tarvittaessa arviointia lapselle. Keskussairaalan seurannassa oleville lapsille arviointi tehdään pääsääntöisesti keskussairaalaissa, muut lapset osallistuvat oman kunnan järjestämään

maksuttomaan kouluvalmiuden arviointiin. Arvioinnin voi myös teettää yksityisesti omalla kustannuksella.

Hattulassa kouluvalmiuden arviointi toteutetaan siten, että kaikille esiopetusikäisien lasten vanhemmille jaetaan yleinen tiedote kouluvalmiudesta ja kouluvalmiustutkimuksesta. Kouluvalmiuteen liittyviä asioita pohditaan yhteisessä keskustelussa vanhempien, esiopetuksen henkilökunnan, psykologin ja varhaisen tuen ohjaajan kanssa. Tarvittaessa lapselle tehdään psykologin yksilötutkimus, jossa kartoitetaan lapsen tiedollisia, taidollisia sekä sosiaalisia valmiuksia koulun aloitukseen liittyen. Viivi-lomakkeen avulla koti ja esiopetuspaikka kartoittavat lapsen sosiaalisia ja tunne-elämän valmiuksia (liite 13). Lapsen osallistumisesta kouluvalmiuden arviointiin päättävät vanhemmat.

Mikäli vanhemmat toivovat lapsen koulun aloittamista vuotta tavanomaista aikaisemmin, lapsi voi osallistua esiopetukseen myös vuotta aikaisemmin. Tällöin esiopetusaika ei ole maksutonta. Vuotta aikaisemmin kouluun lähtevän lapsen tulee käydä kouluvalmiuden arvioinnissa yksityisesti.

Kouluvalmiuden arvioinnin pohjalta mietitään yhdessä vanhempien kanssa lapselle parasta ratkaisua. Vaihtoehtoina ovat koulunaloitus lähikoulussa yleisopetuksen ryhmässä tai pienryhmässä (Parolan koulun Alkuluokka / Starttiluokka). Jos lapsi on kovasti suuntautunut leikin maailmaan eikä vielä ole kiinnostunut koulumaisesta työskentelystä, lapselle voi olla hyväksi saada vuosi lisäaikaa kouluvalmiuksien kypsymiseen. Silloin koululykkäys voi olla hyvä vaihtoehto. Lopullisen päätöksen kouluasiassa tekevät vanhemmat.

LIITTEET

Liite 1 Esiopetuksen havainnointilomake

Liite 2 Esiopetuksen oppimissuunnitelma

Liite 3 Eskarilaisen lomake

Liite 4 Esiopetuksen vuosiympyrä

Liite 5 Pedagoginen arvio

Liite 6 Esiopetuksen oppimissuunnitelma tehostettua tukea varten

Liite 7 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Liite 8 Pedagoginen selvitys

Liite 9 Nelivuotislomake

Liite 10 Kriisisuunnitelma

Liite 11 Matematiikan keskeisten käsitteiden diagnoosi

Liite 12 Esiopetuksen osallistumistodistus

Liite 13 Viivi-lomake